

Prof. dr. Mujo Slatina

**METODOLOGIJA IZRADE
MAGISTARSKOG RADA**

10. 04. 2010. g.

Predavanje održano na Pedagoškom fakultetu u Sarajevu

Faze izrade magistarskog rada

Izradu magistarskog rada uvjetno možemo podijeliti u četiri faze:

1. **Faza pripreme** - formiranje jasne i temeljne zamisli istraživanja
2. **Faza intenzivnog rada** – provođenje istraživanja, izrada glavnine magistarskog rada
3. **Faza prezentiranja rezultata istraživanja** – pisanje, tehnička obrada i predaja rada
4. **Faza stručne ocjene** - obrana magistarskog rada

1. Pripremna faza

3

Pomoćna pitanja?

U izradi
metodološkog
koncepta
možete se
poslužiti i
slijedećim
pitanjima:

- Što je o tom problemu poznato, a što je nepoznato?
- Koji je osnovni cilj koji se želi ili mora ostvariti?
- Da li će predviđeni zadaci istraživanja dovesti do realiziranja postavljenog cilja?
- Koji su spoznajni izvori iz kojih možete crpiti potrebne podatke i vjerodostojne informacije za izradu magistarskog rada?
- Gdje i kako prikupiti potrebne informacije i podatke o problemu istraživanja?
- Gdje i koji oblik pomoći se može očekivati u izradi magistarskog rada?
- Što je sve potrebno učiniti, na koji način i u kojem vremenu da bi se došlo do “pravih” podataka i važnih informacija vezanih za problem istraživanja?
- Koje metode i postupke će te primjeniti u pojedinim fazama izrade rada?
- Koji su mogući dijelovi magistarskog rada?
- Kako izgleda temeljna struktura sadržaja rada?
- Koliki treba ili može biti opseg pojedinih dijelova i magistarskog rada?
- Koje je potrebno i/ili raspoloživo vrijeme?

Trajanje pripremne faze

4

- Traženje odgovora na ova i slična pomoćna pitanja u pripreмноj fazi izrade magistarskog rada je posao koji se **ne može i ne smije** raditi **površno, kampanjski i nemotivirano**. Ovisno o stupnju kreativnosti i motiviranosti postdiplomca ali i angažiranosti i uživljenosti mentora više ili manje će se riješiti nejasnoće i dileme izrade magistarskog rada. U toj fazi preporučuje se izrada misaonih **mrežnih** planova kao dragocjenih i korisnih vodilja.
- Ova faza ne smije trajati suviše dugo ali niti odveć kratko. Odugovlačenje i brzopletost ne vuče učinkovitosti. Što više temeljna istraživačka ideja sazrije proces istraživanja će lakše i kvalitetnije teći.
- **Postdiplomac/postdiplomkinja bira mentora.**

REALIZACIJA PRIPREMNE FAZE

© Slatina, 2010

Izrada idejnog projekta

Logika izrade magistarskog rada

6

Manje-više prihvaćena je logika istraživanja koja se iskazuje kroz nekoliko faza:

1. Identificiranje i izbor problema istraživanja
2. Formuliranje predmeta istraživanja
3. Definiranje predmeta istraživanja
4. Cilj i zadaci ispitivanja/istraživanja
5. Postavljanje hipoteza
6. Uzorak
7. Prikupljanje podataka
8. Sređivanje podataka
9. Prezentiranje istraživačkih rezultata - pisanje magistarskog rada.

Uočavanje i izbor problema istraživanja

Prva teškoća je *uočiti problem* koji može biti obrađen u formi magistarskog rada. Za početnike ovo nije baš tako bezazlena poteškoća. Neiskusne i mlade istraživače raspoznajemo po tzv. »*sljepilu za probleme*«. Zato nije teško shvatiti što neki očekuju da im mentor »dodijeli« problem za istraživanja.

Predmet istraživanja se ne izabira, nego **otkriva**. (Good-Scates, 1967; Gilli, 1974; Eko, 2000; Mejovšek, 2003.) Od više raspoznatih, identificiranih, otkrivenih problema vrši se izbor a ne izbor s liste popisanih tema.

Ovaj prvi korak mora da napravi sam postdiplomac.

Kandidat i mentor skupa definiraju temu rada.

Kriteriji za izbor problema istraživanja

8

Važni su slijedeći kriteriji:

- 👉 tema mora odgovarati interesovanjima i intelektualnoj radoznalosti postdiplomca
- 👉 tema treba biti važna za područje koje se studira
- 👉 tema treba da bude u određenoj mjeri novstvena (izbjegavati nepotrebna ponavljanja)
- 👉 izvori na koje se postdiplomca upućuje moraju biti usklađeni sa njegovim sposobnostima i materijalnim mogućnostima
- 👉 metodološki okvir istraživanja mora biti usklađen sa iskustvom studenta
- 👉 vrijeme izrade rada (duga longitudinalna istraživanja nisu primjerena izradi magistarskih radova).

Formuliranje problema istraživanja

- Dobro identificiran i definiran problem prva je pretpostavka uspješnog istraživanja. Kao što je dobra dijagnoza neke bolesti temeljna pretpostavka uspješnog liječenja, tako je dobra identifikacija i definiranje problema istraživanja preduvjet uspješnog istraživanja.
- Definirati predmet istraživanja znači predočiti problem tako da ga **drugi mogu prepoznati**. Neophodno je utvrditi neka »pravila« koja nam omogućuju da govorimo o datom problemu unutar utvrđenih uvjeta (npr. prostorni, vremenski i populacijski obuhvat).
- Postoje različiti načini definiranja predmeta istraživanja.

Pitanje koje prethodi formuliranju teme/predmeta istraživanja

10

Prije formuliranja predmeta istraživanja problem treba *postaviti u obliku cjelovitog i vrlo preciznog pitanja*. Problem treba postaviti u vidu upitne rečenice, odnosno više upitnih rečenica. Naprimjer:

- ✓ *Ko i kako upravlja kvalitetom odgoja/obrazovanja?*
- ✓ *U kojoj mjeri su direktori škola osposobljeni za upravljanje i rukovođenje školom?*
- ✓ *Može li se kvaliteta odgoja mjeriti i vrednovati?*
- ✓ *Kako možemo saznati koji to nastavni programi omogućuju kvalitetnu nastavu?*

Pažnja: Ova pitanja *još nisu* formuliran predmet istraživanja, iako vam je jasno šta pitate?. Uz pomoć mentora ova pitanja morate dovesti u okvire koje *traži magistarska disertacija*.

Greške u formuliranju tema

Pri formuliranju tema najčešće greške su:

- ☞ navođenje široke oblasti proučavanja umjesto specifičnog problema
- ☞ sužavanje teme do te mjere da postane preuska ili beznačajna za magistarsku obradu
- ☞ upotreba izraza nenaučnog, retoričkog, emotivnog ili sumnjivog karaktera, ili stavljanje naglaska na neobrađene podatke ili na »glas iskustva«
- ☞ žurnalistički formulirane teme.

Primjeri loše formuliranih tema

Loše formulirane teme su one koje „imaju krajnje retorički, unaprijed određen karakter, s polemičkim i emotivnim tonom, neprerađenim iskustvom i drugim nenaučnim elementima“ (Good-Scates, 1967:71). Za ilustraciju ćemo navesti dva primjera iz naše prakse.

1. “Suština filozofskih, humanih, pravnih, pedagoških, psiholoških, ekonomskih i dr. savremenih polazišta u zagovaranju individualizacije i inkluzije”.

(**Komentar:** U njoj se nabraja i ne dovršava nabranje polazišta. Nema ni logičkog niti metodološkog opravdanja da se u formulaciji teme vrše nabranje. Posebno je metodološki nedopustivo da u naslovu stoje skraćenice kao dr. (drugo), sl. (slično), itd. (i tako dalje). Riječ »zagovaranje« također šteti logičko-metodološkoj formulaciji teme. Iz naslova se ne vidi na što se odnose pojmovi inkluzije i individualizacije itd.).

2. “Diskriminativna analiza nekih psihomotoričkih dimenzija kod ispitanica koje stalno žive u Sarajevu i ispitanica koje su 1992. godine napustile Sarajevu i do 1996. godine živjele izvan Bosne i Hercegovine”.

(**Komentar:** Ova formualcija ima više nedostataka. Ona je ne samo previše dugačka, nego je i stil deskriptivno neprimjeren za disertaciju; naslov više zvuči žurnalistički nego li naučno; riječ 'nekih' ne bi trebalo upotrebljavati u naslovu teme itd.

Izrazi nenaučnog, emotivnog ili retoričkog karaktera ne smiju se pojavljivati u formulaciji magistarskih radnji.

Zapamtite: Formulacija teme treba da ima svoju *jezičku, stilsku, logičku i metodološku jasnoću i tačnost.*)

Vaš komentar formuliranih tema

1. Razlozi za i protiv devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja
2. Etički kodeks, usvojen jednodušno od stotinu nastavnika osnovne škole
3. Impresivna rasprava o potrebi osavremenjavanja rada u nastavi
4. Motoričko područje odgojno-obrazovnih ciljeva u osnovnoškolskom sistemu obrazovanja
5. Pedagoški aspekti socijalne isključenosti najugroženijih grupacija u BiH
6. Religijski aspekti reintegracije delikvenata

Sužavanje i širenje predmeta istraživanja

Oblici edukacije nastavnika u Evropi

- u zemljama tranzicije
- u Bosni i Herecegovnini
- u Bosni i Herecegovnini poslije Dejtonskog sporazuma itd.

Paziti na zahtjevnost koju traži magistarski rad

Formulacija teme - zaključak

- **Kratkoća naslova** - dužina **do 12 riječi** odnosno do 100 slovnih mjesta (uključujući razmake). Ukoliko se koristi više od 12 riječi postoji **opasnost** od deskriptivnog formuliranja teme. Negdje se zahtijeva dužina od 60 slovnih mjesta (npr. Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske). Kratkoća naslova ne smije smanjiti njegovu informativnost.
- **Jasnoća naslova** postiže se odabirom pojmova i riječi. Poželjno je da su u naslovu nađu ključne riječi koje ulaze u indekse. Prema riječima iz naslova radovi se svrstavaju u bazu podataka, tj. u znanstvena područja i potpodručja.
- **Informativnost naslova** postiže se pomoću pojma/pojmova koji upućuje na sam predmet rada.

Načini definiranja problema istraživanja (bira se najpogodniji)

16

- Analiza glavnog problema ili glavnih problema pomoću podređenih problema ili raščlanjavanje problema na njegove konstitutivne elemente
- Određivanje granica ili okvira rasprave
- Oriјentacija istraživanja:
 - Historijski pregled, dalji ili bliži
 - Pregled prethodnih ili srodnih istraživanja
 - Analiza prethodnih istraživanja ili srodnih tema
 - Preliminarni pregled
- Opis opće prirode problema
 - Vrsta (tip)
 - Izvori
 - Postupak
- Utvrđivanje granica upotrebljenih metoda i postupaka
- Važnost, vrijednost i značenje problema istraživanja
- Definiranje termina itd.

Cilj i zadaci istraživanja

Cilj pokazuje osnovnu svrhu istraživanja. On može imati neposredno praktični, društveni, teorijski i znanstveni značaj. Ciljem se mi jasno određujemo prema onom što i zbog čega nešto ispitujemo ili istražujemo, zbog čega radimo magistarski rad.

Zadaci su sve aktivnosti i radnje koje se nužno moraju sprovesti da bi realizirali postavljeni cilj istraživanja.

I ciljevi i zadaci su odrednice kojima se ukazuje što se očekuje od studenta da realizira i postigne svojim radom.

Karakteristike dobro postavljenog cilja

18

- ☞ *Usklađenost*: cilj istraživanja mora biti u skladu s karakterom teme/predmeta istraživanja.
- ☞ *Preciznost*: potrebno je jasno i konkretno definirati cilj istraživanja.
- ☞ *Izazovnost*: ciljem se postavljaju visoki standardi uspješnosti i smionost studenta u istraživanju.
- ☞ *Mjerljivost*: cilj se postavlja tako da se može i kvantitativno provjeravati i izraziti.
- ☞ *Ostvarivost*: cilj je dobro postavljen ukoliko se objektivno može postići i ukoliko ne prevazilazi sposobnosti onog koji istražuje. Ne smije se zaboraviti da na mogućnosti postdiplomca mogu uticati nedostatak iskustva ili znanja, nedostatak sredstava, opreme, podrške drugih ljudi, vrijeme i sl.

Postavljanje hipoteza

U svakodnevnom životu kada pravimo *dedukciju* koju u datom momentu ne možemo potpuno opravdati ili dokazati mi kažemo: *čini mi se... Po mom mišljenju... Vjerovatno... Za očekivati je....Itd.* U sličnoj situaciji istraživač formulira hipotezu, da bi je zatim provjeravao u procesu istraživanja.

Hipoteza je pretpostavka o međusobnoj povezanosti različitih varijabli. Hipoteza nas usmjerava u traganju za određenim podacima, činjenicama i argumentima. Ona omogućuje da precizno odredimo polje istraživanja, da poveća osjetljivost istraživača za odgovarajuće podatke i odnose, te da osigura jedinstvenu koncepciju procesa istraživanja. Hipoteza jasnije upućuje na odnos između datog (poznatog) i zadanog (nepoznatog). Hipoteze su ustvari misaoni odgovor na postavljena pitanja koja nam je sam predmet istraživanja nametnuo.

Nastavak

- One su u najdirektnijoj vezi s ciljem i zadacima istraživanja. Pošto nam pravi odgovor na postavljena pitanje nije poznat, svaka hipoteza predstavlja misaoni korak u nepoznato. Hipotezama se dakle ukazuje koje ćemo činjenice prikupiti i kako ćemo ih povezati. Tako znamo koje su činjenice bitne a koje nisu za naš predmet istraživanja. Najzad, hipoteze ukazuju na odgovarajući odnos između varijabli te je zato nužno izvršiti identifikaciju i klasifikaciju varijabli bitnih za definirani problem. Valjana je ona hipoteza koja je adekvatna predmetu istraživanja, a adekvatna je ukoliko je možemo provjeriti određenim teorijskim, logičkim i praktičkim postupcima.

Nastavak

Pri formuliranju hipoteza potrebno je pridržavati se sljedećih pravila:

- ☞ mora se odnositi na sam predmet istraživanja;
- ☞ mora biti naučno i teorijski zasnovana;
- ☞ treba se konkretno i precizno formulirati;
- ☞ treba biti pojmovno i jezički jasna;
- ☞ mora se temeljiti na određenim empirijskim podacima i činjenicama;
- ☞ treba biti teorijski i praktično provjerljiva.

U ispitivanjima/istraživanjima hipoteze se ne potvrđuju niti negiraju nego provjeravaju.

Utvrdjivanje osnovnog skupa i uzorka istraživanja

22

- Uzorak je dio osnovnog skupa za kojeg smo istraživački zainteresirani
- Uzorak mora biti reprezentativan ili adekvatan
- Izbor uzorka ovisi o karakteru predmeta istraživanja

Izbor metode istraživanja

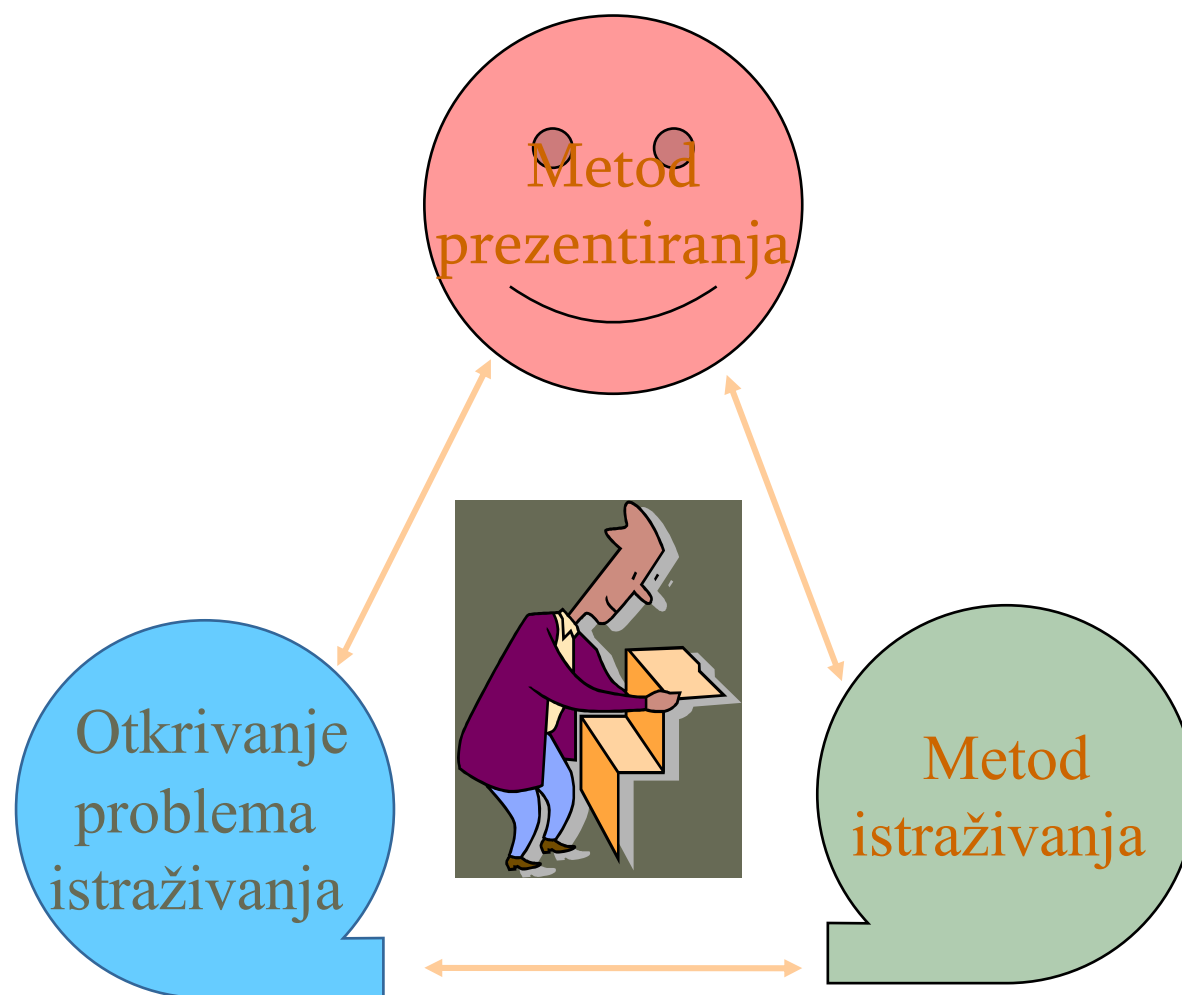
Pri izboru metode istraživanja neophodno je voditi računa o sljedećem:

- ☞ karakter predmeta istraživanja određuje karakter ispitivanja i istraživanja;
- ☞ metod i postupci unaprijed određuju što će se »istinom« obuhvatiti (u istinu ne spada samo rezultat nego i put do tog rezultata);
- ☞ metod i postupci istraživanja podliježu »testu istinitosti« Prije se moramo baviti tačnošću pitanja nego li odgovorima na to pitanje);
- ☞ s promjenom predmeta istraživanja nužno se mijenja i metod (sam metod je i rezultat spoznaje).
- ☞ Epistemološki principi (objektivnost, preciznost, provjerljivost) govore o egzaktnosti naučnog istraživanja. Ona se postiže *utvrđivanjem kvantitativnih karakteristika* pojave koja se istražuje. Istraživanje treba da bude egzaktno koliko god to predmet istraživanja dopušta.

Šta znači ovo «dopušta»?

- ☞ Svaki predmet istraživanja ima svoje kvantitativne karakteristike koje istraživanjem treba **ispitati**. Njih dakle ne treba izmišljati nego ih je potrebno **prepoznati** u samoj pojavi koja se istražuje.

Stepenicu po stepenicu

HVALA NA PAŽNJI

25

Pitanja?

KONTAKT: slatinam@bih.net.ba